

Crisis en de werkgelegenheid van recente immigranten

Door de kredietcrisis zal de werkloosheid in Nederland oplopen. Recente immigranten zullen daardoor niet alleen vaker werkloos worden, maar Nederland ook vaker weer verlaten.

In hedendaagse maatschappelijke debatten wordt er meestal vanuit gegaan dat immigranten permanent in Nederland zullen blijven. Dat was immers ook grotendeels het geval voor de gastarbeiders uit de jaren zestig van de vorige eeuw (Zorlu en Hartog, 2002). De recent gearriveerde arbeidsimmigranten, in meerderheid afkomstig uit de oude en nieuwe EU-landen, hebben echter een minder sterke neiging om permanent in Nederland te blijven dan de gastarbeiders. Een groot aandeel, meer dan veertig procent, verblijft maar kort in Nederland, of migreert heen en weer tussen Nederland en het land van herkomst (Bijwaard, 2010). Toch wordt ook in de wetenschappelijke literatuur over migratie impliciet verondersteld dat migratiebewegingen een permanent karakter hebben. Voor een deel komt dit doordat er tot voor kort weinig gegevens waren over de terugkeer van immigranten. Het CBS heeft echter recent een bestand opgezet met alle immigranten die vanaf 1999 Nederland binnenkwamen.

Dynamische aspecten van migratie

Het merendeel van het economisch onderzoek naar migratie naar westerse landen concentreert zich op loonconvergentie van immigranten in het gastland en de invloed van de immigranten op de economie van het gastland (Borjas, 1999). Een probleem is dat de migranten in een land over het algemeen niet representatief zijn voor hun immigranten cohort. Ze vormen een selectieve steekproef van degenen die ooit immigrerden. De migranten die vertrokken zijn hebben waarschijnlijk minder in voor het gastland specifiek menselijk kapitaal geïnvesteerd. Dus, als het arbeidsmarktgedrag van immigranten gemeten wordt zonder met deze selectieve retourmigratie rekening te houden wordt de arbeidsmarktassimilatie van immigranten onderschat. Door de verandering van de arbeidsmarkttoestand in relatie met het vertrek uit Nederland te modelleren is het mogelijk om met deze selectieve retourmigratie rekening te houden, omdat vertrek dan een van de mogelijke arbeidsmarkttransities is (Bijwaard, 2009).

Basisadministratie persoonsgegevens (GBA). De onderzochte groep betreft uitsluitend officiële arbeidsmigranten. Deze hebben zich door middel van inschrijving in de GBA formeel in Nederland gevestigd. Volgens het CBS is men een migrant als men de intentie heeft om ten minste vier maanden in Nederland te blijven. Het gecombineerde bestand bevat gegevens over alle niet-Nederlandse immigranten van 18–64 jaar die in de periode 1999–2003 naar Nederland zijn gekomen. Het onderzoek is beperkt tot de arbeidsmigranten die onmiddellijk bij aankomst aan het werk gingen. Deze arbeidsmigranten zijn tot en met december 2005 gevolgd (Van Gaalen en Bijwaard, 2008; Bijwaard, 2009). Alle migratie- en arbeidsmarktbevingen van de arbeidsmigranten komen uit het Sociaal Statistisch Bestand van het CBS. De arbeidsmarktsituatie wordt bepaald aan de hand van de sociaaleconomische categorie op maandbasis. De immigranten worden op basis van hun sociaaleconomische categorie onderscheiden in vier toestanden, te weten, werkend, uitkeringsontvanger, geen Nederlands inkomen en vertrokken naar het buitenland. Voor zowel de arbeidsmarkt- als de migratiedynamiek is de tijd tussen transitie van cruciaal belang, omdat de kans om een transitie te maken verandert met de tijd dat men in een bepaalde toestand zit. Daarom is een multivariaat duurmodel voor de overgangen tussen de vier toestanden geschat waarbij de gehele migratie- en arbeidsmarktgeschiedenis van de migranten vanaf hun eerste aankomst in Nederland wordt meegenomen (Bijwaard, 2009). Het model neemt demografische kenmerken, zoals leeftijd, huwelijkse staat, land van herkomst, arbeidsmarktkenmerken, zoals inkomen en economische sector, arbeidsmarkt- en migratiegeschiedenis, en het nationale werkloosheidspercentage mee. Hieruit kan de ontwikkeling over de tijd, van de kans om in een van de vier toestanden te zitten afgeleid worden. Het geschatte model kan ook gebruikt worden om de arbeidsmarkt- en migratiedynamiek van een synthetisch cohort van immigranten te simuleren. Uit deze simulaties kunnen belangrijke economische indicatoren over het arbeidsmarktgedrag van de immigranten worden afgeleid. Door de begintoestand te veranderen kunnen de simulaties ook gebruikt worden om het effect van verschillende scenario's op het arbeidsmarkt- en migratiegedrag van recente immigranten te onderzoeken. In het basisscenario komt de beginsituatie overeen met de waargenomen verdeling over de migranten op het moment van aankomst. In het kredietcrisisscenario wordt veronder-

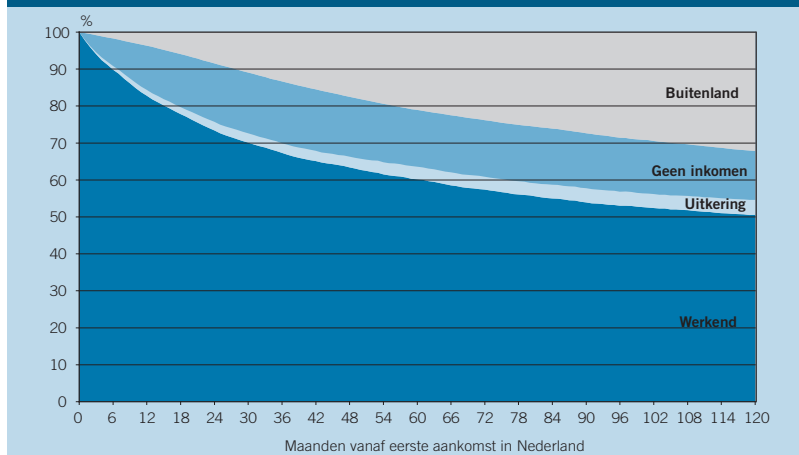
GOVERT BIJWAARD
Onderzoeker bij het
Nederlands Interdisci-
plinair Demografisch
Instituut

Data en methode

De gegevens voor dit onderzoek komen uit het Centraal Register Vreemdelingen van de Immigratie- en Naturalisatiedienst en de Gemeentelijke

Figuur 1

Geschatte ontwikkeling van de verdeling over de arbeidsmarktposities (in procenten).

steld dat de nationale werkloosheid door de kredietcrisis verdubbelt ten opzichte van het percentage gedurende de waarnemingsperiode van drie procent.

Resultaten

Voor elke begintoestand bevat het model meer dan vijftig coëfficiënten, die niet direct interpreteerbaar zijn. De belangrijkste resultaten worden hier weergegeven. Alle arbeidsmigranten beginnen, per definitie, werkend in Nederland. Binnen een jaar heeft een deel van de migranten geen inkomen meer en vertrekt uit Nederland. Figuur 1 geeft de geschatte ontwikkeling van de verdeling over de vier arbeidsmarktposities van de gemiddelde migrant als functie van de tijd sinds de eerste aankomst in Nederland. Tien jaar na aankomst verblijft ruim dertig procent van de migranten niet meer in ons land, dertien procent heeft geen inkomen, vier procent ontvangt een uitkering en vijftig procent van de migranten werkt nog steeds. De kenmerken van de migranten hebben een grote invloed op deze verdeling. Zo vertrekken zowel migranten met een laag als met een hoog inkomen sneller uit Nederland dan migranten met een gemiddeld inkomen. Migrant met een laag inkomen ontvangen vaker een uitkering. Er zijn grote verschillen in de ontwikkeling van de verdeling over de arbeidsmarktpositie naar land van herkomst en naar sector waarin de migrant werkt. Japanners, bijvoorbeeld, vertrekken het snelst, terwijl Marokkanen het snelst een uitkering ontvangen. Dat maar vier procent van de migranten tien jaar na aankomst een uitkering ontvangt lijkt een klein percentage. Dit percentage vertelt echter niet het hele verhaal over het gebruik van uitkeringsgelden door migranten. Een deel van de migranten kan slechts voor een korte periode een uitkering ontvangen en daarna weer aan het werk gaan, of het land verlaten. Voor een meer volledig inzicht wordt, op basis van het geschatte model, het arbeidsmarkt- en migratiegedrag

van een synthetisch cohort van immigranten dynamisch gesimuleerd. Tabel 1 geeft de resultaten van de scenario's gesimuleerd over een periode van tien jaar.

Een arbeidsmigrant zal in de tien jaar na aankomst naar verwachting ruim zes jaar werken en vier maanden een uitkering ontvangen. Gemiddeld ervaart een dergelijke migrant meer dan twee werkperiodes van bijna drie jaar per keer. Een uitkeringsperiode is gemiddeld een half jaar. Hoewel slechts vier procent van de migranten na tien jaar een uitkering ontvangt, ervaart dertig procent een uitkeringsperiode en ruim negen procent een uitkeringsperiode van langer dan een jaar gedurende die tien jaar. Door de kredietcrisis zal de werkloosheid in Nederland toenemen (CPB, 2009). Dat heeft grote invloed op het arbeidsmarktgedrag van recente arbeidsmigranten, zoals blijkt uit de resultaten van het kredietcrisis scenario. Het verbaast niet dat door de kredietcrisis migranten meer tijd doorbrengen met een uitkering. Ze krijgen echter niet vaker een uitkering, maar als ze een uitkering krijgen duurt die langer. Dit komt doordat de migranten die hun baan verliezen door de verslechterde situatie op de Nederlandse arbeidsmarkt grotendeels het land verlaten. De kans dat een migrant een uitkeringsduur van meer dan een jaar heeft, zal door de kredietcrisis van negen naar veertien procent stijgen.

Conclusie

Voor de analyse van het arbeidsmarktgedrag van immigranten is het van groot belang om rekening te houden met mogelijk selectieve retourmigratie. Voor de recente arbeidsmigranten, die voor het merendeel uit de EU-landen afkomstig zijn, geldt dat dertig procent een uitkering zal ontvangen. Als door de kredietcrisis de werkloosheid omhoog gaat, zullen niet alleen meer migranten een uitkering ontvangen, maar zullen vooral ook meer migranten weer uit Nederland vertrekken.

Tabel 1

Resultaten van scenarioanalyses voor tien jaar.

	Werkend	Uitkering	Geen inkomen	Buitenland
Basisscenario				
Verwachte duur in jaren per keer	2,8	0,5	0,9	3,8
Kans in toestand na tien jaar	50,5%	4,1%	13,2%	32,2%
Kans binnen tien jaar in toestand	–	30,3%	68,9%	41,4%
Kans langer dan een jaar in toestand	95,4%	9,3%	42,8%	36,7%
Kredietcrisis scenario				
Verwachte duur in jaren per keer	3,0	0,9	1,2	3,0
Kans in toestand na tien jaar	45,7%	6,7%	7,6%	40,1%
Kans binnen tien jaar in toestand	–	31,9%	42,8%	54,1%
Kans langer dan een jaar in toestand	93,3%	14,3%	25,0%	49,1%

Bron: Eigen berekeningen op basis van het CBS

LITERATUUR

- Bijwaard, G. (2009) *Labour market status and migration dynamics*. Discussieartikel nr 4530. Bonn: IZA.
- Bijwaard, G. (2010) *Immigrant migration dynamics model for the Netherlands*. *Journal of population economics*, te verschijnen.
- Borjas, G. (1999) *The economic analysis of immigration*. In: Ashenfelter, O. en D. Card (red.) *Handbook of labor economics*, volume 3A. Amsterdam: North-Holland.
- CPB (2009) *Macro economische verkenning 2010*. Den Haag: CPB.
- Gaalen, R. van en G. Bijwaard (2008) *Wat bindt arbeidsmigranten aan Nederland? Levensloopynamic van tussen 1999 en 2003 gearriveerde arbeidsmigranten*. In: Mol, M., H. Dirven en R. van der Bie (red.) *Dynamiëk in de sociale statistiek*. Voorburg: CBS.
- Zorlu, A. en J. Hartog (2002) *Migration and immigrants: the case of the Netherlands*. In: Rotte, R. en P. Stein (red.) *Migration policy and the economy: international experiences*. München: Hans Seidel Stiftung. 1916